

Gervai András

Egy pár rendőrcsizma

Miközben a városszéli benzinkútnál a Trabantok, Wartburgok, Skodák, Zsigulik, Moszkvicok, Dáciák és Fiatok között cselengtem, s a vezetőktől úti céljukról érdeklődtem, a semmiből egy hatalmas termetű rendőr ugrott elém. Nemes egyszerűséggel megfogalmazott kérdésére - a kurva anyját, maga is stoppolni akar? - a választ meg sem várva, intézkedni kezdett. Csizmás lábával, ahogy erejéből kitelt, nagyokat rúgott hátsómba, s a medencetájékra. Próbáltam tiltakozni, de rám ordított, ne pofázzon, el akartam szaladni, de a másik kezével megragadta a nyakamat, hogy ne akadályozzam jól megtervezett intézkedése kivitelezésében, s ezáltal a közrend helyreállítását. Az akció – rutinjának, s a gyorsan, ritmusosan ismétlődő, takarékos mozdulatoknak köszönhetően – viharos gyorsasággal ment végbe. Mikor a rendőr – most hatolt el a tudatomig, hogy őrnagy – a pedagógiai célú fizikai kioktatást elegendőnek érezte, s elengedett, felmentem a presszóteraszra, hogy leüljek, mert a rúgások következtében heves fájdalmat éreztem. Hirtelen ismét felbukkant az Őrnagy és rám ordított, takarodik innen, de talán nem bízott abban, hogy takarodok onnan, s ezért ismét maga vette kézbe az események irányítását. Lerugdosott a lépcsőn, kezével karomat erősen markolva, szorítva, elindult velem az aluljáró felé, s átráncigált, taszigált a másik, a befelé vezető oldalra, s ott a buszmegállóban lecövekelt velem. Három-négy percet is vártunk, közben karomon a szorítás nem engedett, mikor a busz befutott, s megállt előttünk, őrangyalom elengedett. Felszáll, közölte ellenkezést nem tűrő hangon, s a szívesnek nem nevezhető bánásmód ismeretében jobbnak láttam, ha nem ellenkezem.

A buszon ülve lassan hatolt el a tudatomig, hogy mi történt, s hogy az akció szemtanúja, a benzinkutasok, a tanuló és a kocsijukban sorukra váró autósok, s a presszó teraszán kávézók közül senki nem szólt semmit, nem tiltakozott. Nyilván azt gondolták, ha egy rendőr rugdos valakit – ráadásul egy gyanús külsejű, szakállas fiatalembert – annak biztos oka van. De ha mégsem, akkor sem célszerű kíváncsiskodni, még megütnék a bokájukat.

Az autóstoptól elment a kedvem, de attól is, hogy levonatozzam a Balatonra. Pedig, mennyire örültem, mikor az egyik barátom meghívott a balatonlellei nyaralójukba, hogy vártam ezt a hétvégét, s a bulit, amelyre NDK-s csajok is jönnek.

Otthon sikerült észrevétlenül lejutnom az alagsori szobámba. Kerültem a találkozást anyámmal, nincs egy nyugodt percem téled, mondta volna. Ebédelni majd lemegyek a Délihez, az önkibe, gondoltam. Amióta apám meghalt, s az egyetemi ösztöndíj mellett alkalmi munkákat vállaltam, fizetnem kellett a hétvégi ebédéért, s anyám ceruzája elég vastagon fogott.

Aludni akartam, kimerültnék éreztem magam, de zavart, hogy felettem, az emeleti lakásban, fapapucsában anyám trappol. A mellettem levő szobából hangok, sóhajtsók, nyögések szűrődtek ki. Emeleti szomszédunk kamasz lánya, Melinda szokta itt légyottjait tartani, de a harsány, brummogó vihogások és ne, ne sikoltások alapján arra következtettem, most anyuka múlatja az időt. Szélütést kapott, ötvenes éveit végén járó férje, Szigeti, a csepeli gyár nemrég még nagyhatalmú igazgatója közben kint a kőoroszlános padon üldögélt. Kinyitottam a rádiót, de hamar el is zártam, hátamon fekve jó ideig a plafont bámultam. Nyúltam a kagylóért, de eszembe jutott, közös a telefonvonalunk, anyám rögtön rájönne, hogy hazajöttem.

A sarki telefonfülkéből Zoli barátomat hívtam. Ki vert meg? kérdezte ordítva mert rossz volt a vonal. Egy rendőr-őrnagy, kiabáltam vissza. A hangommal megtelt a kihalt svábhegyi utca – vasárnap, ebédidő –, a francia nagykövet rezidenciája előtt posztoló rendőr pedig fenyegetően igazította meg derékszíját.

Ezután a János kórházba mentem látteletert, de kiderült, ma nem ők az ügyeltesek, hanem a Baleseti Intézet, a Mező Imre úton. Egy hosszú folyosón húszan, harmincan vártak a sorukra. A kéz, vagy lábtöréses kuncsaftok, szögekbe lépő, tenyerelő páciensek között a horzsolásaimmal, véraláfutásaimmal maga voltam az egészség. Több órás várakozás után jutottam be a rendelőbe. Hozott okmánybélyeget? dörrent rám az asszisztensnő a vizsgálat megkezdése előtt. A Nyugatinál levő postát nyitva találtam, de a fizetésnél kiderült, papírpénzemet a sporttáskámban hagytam, otthon.

Hétfőn reggel a tudományos szocializmus óra után kirohantam a benzinkúthoz. Tartottam ugyan attól, hogy esetleg összefutok az Őrnaggal – pontosabban, hogy ő összefut velem –, de tanúkat akartam találni. Előkerült a tegnapi két benzinkutas, persze, nem láttak semmit. Miközben tanácstalanul álldogáltam a benzinkút szélén, az ablakmosó fiú jött oda hozzám. Látott mindent, s hajlandó is tanúskodni. Elmesélte, nem sokkal jövetelem előtt az Őrnagy – aki egyébként nem más, mint maga a budaörsi kapitány – a kútnál összeszedett négy ácsorgó fiatalot, elvette a személyi igazolványukat, s átkísérte őket a szemközti buszmegállóba. Ki nem állhatja a stopposokat. És tessék, éppen mikor tisztogató munkáját eredményesen befejezte, akkor bukkantam fel én.

Délután egy – előzőleg a Péterffy Sándor utcai kórházban beszerzett – láttelelet boldog tulajdonosaként elindultam a főkapitányságra. Többször is nagy köröket tettem a Deák Ferenc téri épület körül, meg-megálltam, erőt gyűjtöttem. A főbejárattól az ór az épület hátsó frontjához irányított. A panasziroda ajtaja előtt is álldogáltam egy ideig, aztán

benyitottam: az egykor szebb napokat látott palotán belül a két kis helység külön test volt, egyaránt kifalazva a kinti és a benti világból. Afféle senki földje. A szűkös, barátságtalan helyiségben nem ült senki, lehuppantam az ütött-kopott, leselejtezésre érett székek egyikére, olyan rozoga volt, féltem, hogy összeroppan alattam. Jó ideig eltartott, mire kinyílt az ajtó, feltételeztem, ügyfél lép ki rajta, de nem. A tagbaszakadt, jovialis, rokonszenvesnek tűnő rendőrtiszt ezek szerint mostanáig talán a papírmunkát és a bejelentők okozta lelki fáradalmakat pihente ki egy kis ejtőzéssel.

Neve, anyja neve, szig. szám. esemény ideje, helye. Bediktáltam, s ő mindent szépen, komótosan lepötyögött Erika táskairógépén. Újabb kérdések, újabb pötyögés, időnként levette a fejéről a tányérsapkáját, letette az asztalra, zsebkendőjét előkotorta a zsebéből, s kopasz homlokáról letörölte az izzadtságcseppeket. Aztán zsebkendő zsebbe, tányérsapka vissza a fejre, kérdések, kopogás az írógépén. Majd előről az egész. Mikor végzett, rám emelte szomorú szemeit, s megcsóválta a fejét. Végiggondolta maga ezt? Kell magának az a sok hercehurca? És a tanú el is fognak jönni, nem gondolják meg magukat? Ha elfogad egy tanácsot, hagyja ezt az ügyet. Persze, azt csinál, amit akar.

A tizedes rám ijesztett és megfélemlített. Végigsuhant az agyamon, hogy erősködöm, igenis teszek feljelentést. De ugyanakkor a tizedes véleménye – azon túl, hogy ő nyilván a mundér becsületét védte – nagyon is egybevágott az egyik, a pesszimistább énem balsejtelmével, előérzetével, amelyik a bejelentéstől semmilyen eredményt nem várt. A tizedes nyilván jól tudja, egy magas rangú rendőrtisztnek úgyszem eshet baja. Szóval, eleve vesztesre állok. A rendőrségben amúgy sem bíztam, persze mindegyik államhatalmi intézményt sóhivatalnak, a Belügy vagy a Párt lerakatának tartottam. Jó, akkor hagyjuk, jelentettem ki, mire ő kikapta gépéből a papírt, s összetépte azt. Így lesz a legjobb.

Mikor kiléptem a panasziroda ajtaján mégis meg voltam győződve arról, hogy nem hagyom annyiban. Találkozót kértem Tamástól, az általam ismert egyetlen újságírótól. A nálam négy-öt évvel idősebb fiú mindenkit ismert, mindenkiről tudott valamit, s a patinás napilap munkatársaként kitűnő kapcsolatokkal rendelkezett. Azt képtelenségnek tartottam, hogy megírja kalandomat de talán tud tanácsot adni. Mikor megérkezett a Hungária kávéházba, s leült, rögtön ontani kezdte legújabb híreit. Ismert értelmiségiek nevét sorolta, akiket kirúgtak a munkahelyükről, disszidáltak vagy öngyilkosok lettek. Tamás lemondóan legyintett, a mechanizmusnak annyi, Kádár kisiklatta, leállította a gazdasági reformfolyamatot.

Az egyik közeli asztalnál régi ismerősömet vettem észre, odaintett, magához. Te szóba állsz ezzel? kérdezte Tamásra célozva. Miért? lepődtem meg. Nem tudad? Téglá. Mikor visszaültem Tamáshoz, rám dörrent: Te szóba állsz ezzel? Csodálkoztam, miért? Köhécselt, mert téglá.

Mikor elmeséltem megveretésem történetét, megdöbbsent, de a feljelentésről mégis lebeszélte, a rendőrségnek hosszú a keze, mindenhova elér, még kirúghatnak az egyetemről.

Néhány nap múlva, némi töprengés után felkerestem az egyetemi KISZ titkárt. Naivan, ál-naivan azt gondoltam, hogy mint KISZ-tag beállhatok a mozgalom védőernyője alá (ha egyáltalán van olyan). A barátságtalan szoba inkább raktárra, mint munkahelyre emlékeztetett, az üveges íratszekrény felső pontján két kupa társaságában egy kicsinyke Lenin szobor árválkodott, az íróasztalon dossziék, s újságok, Magyar Ifjúság, Népszabadság, Ifjú Kommunista. A falon oklevelek, a Forradalmi Ifjúsági Napok plakátjai, s egy hatalmas fotó: Kádár János valamelyik pártkongresszuson a szó-noki pulpituson beszél, kezét magasba emeli, mintha a főcsapást jelölné ki, amelyen a pártnak haladnia kell. Egy sorral feljebb, az emelvényről Breznyev pártfőtitkár éber figyelemmel – vagy fürkész, szúrós tekintettel? – figyeli őt.

A függetlenített KISZ-titkár – korábban az egyetem padjait koptatta –, jellegtelen szürke öltönyt viselő, szemüveges fiatalember, aki eljátszotta az elfoglalt mozgalmár szerepét: vállán mázsás terhek nyugszanak. Elnézést kért, csak öt perce van, fogjam rövidre. Fogtam. Miközben beszéltem hozzá többször is az órájára pillantott. Sajnálja, kezdte, ő igazán és tényleg, de értsem meg, ez nem az ő kompetenciája, ő ezzel érdemben nem tud foglalkozni. Próbálkozzak párt-vonalon, forduljak az egyetemi párttitkárhoz, aki viszont igazán és tényleg.

Egyik órája után értem utol. A szobájában könyvek, kéziratok minden centiméteren, még a földön is halmokban álltak a folyóiratok. Az egyik székről lerakta a rajta levő szakdolgozatokat, s hellyel kínálta. Jó szakembernek és tanárnak tartották, de alkoholista hírében állt. Az a fajta, aki csak utántölteni szokott. Most is spicces volt, talán kicsit részeg. Alsó ajka remegett, s szeme furcsán csillogott. Lassan, motyogva beszélt, nagyon oda kellett figyelnem, ha meg akartam érteni. A párt szerény képviselője részvétellel hallgatott, majd szomorúan széttárta a karját: Mit tehetnék magáért? Hát, hogy esetleg pártvonalon, próbálkoztam. Ugyan, vágta el a beszélgetés fonalát.

Bejelentkeztem a dékán fogadóórájára is, aki korábban tanított engem. Egyszer vizsgáztam is nála, négyest adott, mondván, nem vagyok még ideológiailag elég érett. Ortodox marxista volt, bigott rendszerhívó, igazi keményvonalas. Udvariasan fogadott – emlékezett rám –, s miközben meséltem, tekintete a semmibe révedt. Attól tartottam elalszik, ahogy az óráin többször is megesett vele. Még olyan is előfordult, hogy akkor még ébren volt, amikor az óra megkezdése után pontban harminc perccel a takarítónő menetrendszerű pontossággal beadta a vizet az ajtóhoz legközelebb ülőnek, de amire a pohár kézről kézre járva eljutott hozzá, már szunyókált. Metakommunikációjából arra következtettem, hiszi is, meg nem is, amit elmondtam neki. Nem lepődtem volna meg, ha azt állítja, az egész kérdést nem kezelem kellő ideológiai érettséggel. De, nem. Igazán sajnálatos eset, jelentette ki, elmondom a belügyi összekötőnek. Érdeklődjön szeptemberben. Június 1-ét írtunk.

Talán Z. elvtárs, jutott az eszembe. A népszerű délutáni napilap főszerkesztője, egy régebbi érettségi találkozásunkon azt ígérte apámnak, ha kell, segít nekem. A pártlapok székházában a portánál egyszer sem jutottam tovább: Z. elvtárs vagy értekezett, vagy még nem jött be, vagy már elment. Egyszer végül bent találtam, a titkárnő azonban nem kapcsolta. Z. elvtárs nem ér rá, de azt kérdezteti, mit akarok. Elmondtam a titkárnőnek, aki azt az üzenetet közvetítette, forduljak a katonai ügyészséghez.

Kedves elvtársam, ez nem hozzánk tartozik. Menjen a főkapitányság panaszosztályára, szakított félbe az első rúgásoknál az ötvenes, furcsa, orrhangon beszélő katonatiszt, majd felkapta viharvert asztaláról félbehagyott Melódia szeptetét, s a rá váró érzéki örömtől önkéntelenül elmosolyodva, bekapta a maradékot. A kör ismét bezárult. Úgy tetszett, végérvényesen.

Vártam, hátha csoda történik. És történt. A kommunista hétvégén évfolyamtársaimmal valahol egy Pest környéki tsz-ben mezőgazdasági munkát végeztünk, az álmunka jövedelmét felajánlottuk Vietnam javára. Ismerőseimnek is leadtam – mint egy régi frontharcos – a történetemet.

Másnap este az egyik egyetemi haverom telefonált, a tőlem hallottakat elmesélte apjának, a Központi Bizottság osztályvezető helyettesének. Ő beszélt valamilyen belügyi vezetővel, aki kérte, küldjem el neki a feljelentést.

Az elkövetkező hetekben kétszer is beidézték a Pest megyei Rendőrkapitányságra, egy ezredes hallgatott ki. Második alkalommal elárulta, az Őrnagy azzal védekezett, igazoltatni akart engem, mire én hozzávágtam a személyi igazolványomat, s ez felidegesítette. Hülyeség, kommentálta lakonikusan az ezredes. Mikor távoztam, előszobájában a budaörsi rugdaloval futottam össze. Elégtétellel töltött el, hogy engem előbb hallgattak ki, mint őt.

Néhány héttel később levelet kaptam a Pest megyei rendőrfőkapitánytól: értesít, megtagadja a nyomozás elrendelését. Az indoklás szerint, az Őrnagy által elkövetett cselekményt a törvény egy évnél nem súlyosabb szabadságvesztéssel bünteti, és az összes körülményeket figyelembe véve az ügy a büntetőeljárás mellőzésével fegyelmi úton is elbírálnak.

Az igazság államtitok. Megveretésemet elkönyvelhetem a veszteségek rovatba, a többi tétel mellé.

A következő nyáron lekísértem barátomat és szüleit Balatonaligára, a pártüdülőbe. A kétszobás kis házat, ahol szállást kaptunk, azonosítottam: ez volt egykor apám tulajdona. Ezen a barátoméék lepődtek meg, én pedig azon, amit barátom apjától megtudtam: 1948-ban szállodai szakemberként ő államosította az egész üdülőtelepet.

Útban a Balaton felé a szívemnek „kedves” benzinkútnál tankoltunk, utána leültünk a presszó teraszára. Hirtelen, a semmiből, a kutak között az Őrnagy bukkant fel: egy magas, sovány fiatalembert navigált a járdasziget felé, kezével nyakát szorította, lábával pedig időnként bele-belerúgott az ülepébe. Mi, teraszon ülők mintha semmit sem vettünk volna észre, kávékat kavargattuk, élveztük a napsütést.

Nyár volt, béke, épült a szocializmus.

Nagy Gergely

alaphelyzetem a partra vetett hal

Alaphelyzetem a partra vetett hal,
 így álmodom kamaszosan,
 mellekkel labdázom,
 elgyűrögetem, mint a zacskó csücskét,
 aztán berakom mindet egy mélyhűtött fehér csarnokba,
 és ott csak úgy konzervbe darálják.
 Én meg hiába állok a melegítőmben,
 mert alaphelyzetem a partra vetett hal.

És ilyenkor általában egy homokpadon felriadok,
 s hogy mindezt felejtsem
 együgyű önkezűséggel
 betűim zsebkendőbe gyűröm,
 aztán be egy szatyorba.

S ha megint elalszom, cet vagyok,
 alaphelyzetem mégis a partra vetett hal.

Így várom, hogy az állatvédők,
vagy az édesanyám betakarjon,
egyik oldaláról a másikra,
vagy a tengerbe fordítsanak.

kádban kocsikról

Az autókereskedésekről,
s műanyaggyeles Gillette szélben,
úgy jutsz eszembe - persze latinul,
estleg spanyolul -, mint fürdéskor.
Két zsebkendőt, egy telefonfülkét
ott felejték a szennyes zoknikban,
szappanozás közben is rágyújtok,
és kifekszem az Energomatra.
Ma, nulla óra és huszonhét perc.
Kihúzhatatlan dugó, sárga gőz.
Igazából, ez is csak annyit tesz.

Előre

Az apa jó előre szólt,
a védekezés az anya feladata volt.

Kedves rám hallgatók!

Most konkrétan! Legyünk kicsit komolyabbak.

Mert nincs kész válasz, optimális megoldás, vagy jogvédett, megalapozott teória, arra, hogy miért mindig csak az ingyen vodkaszítés, miért a galambok a téren, a szabad át- és bejárás, hogy a dunaújvárosi olajozott hajóskapitány dacos fia miért festi át a kilométerköveket, s hogy ha végzett miért kell A-ból B-be, vagy a tengerpart homokjába, a privát rezervátumba hordani.

Egy napfénybe olvadó lótetem, zörgő viasz Ikaruszról nézve az intuitív tripp. Vizsgáljuk inkább innen.

Mert az ember csak áll, kifordított zsebekkel, dolog és időtlenül, mint egy tömegverekedés után, vagy egy félbe hajtott rakparti séta közben. Hátát neki támasztja a betonnak, néha körbebútorozza magát, de a várt nagy bummm, az ősrobbanás elmarad. Legfeljebb fogmosás után, mikor levette ruháit és mamuszra váltott, csak akkor lesz látható a csupasz háton az érdes atombunker rücskös fala.

És igen. Ilyenkor a bálnák is. A bálnák valami menthetetlen, visszafordíthatatlan folyamat részeként kifekszenek a kimozdított kilométerkövek közé, s persze itt nincs vége, mert a levegő éget, s a pára tartalom a minimális, és ilyenkorra a legtöbb már négylábú agresszív fenevad, vicsorgó kontra nem, de legfőképp kifejtetlen a körülményekből. Épp ezért elkerülhetetlen a boncolás. A dunaújvárosi olajozott hajóskapitány dacos fia feltúrt ingujjal neki kezd, minket fehér mackóba öltöztet, hogy mint a 2000 évvel ez előtti ponciusi kézmosó vödör beteljesítsük akarátát.

S ez semmi esetre sem kevés.